



LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av fjøset och størhuset på Kaussetra, Nordseter, Lillehammer, Norge

Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av fjøset och størhuset på Kaussetra, Nordseter, Lillehammer, Norge*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:23). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00



LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON



13 mars 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:23
Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV FJØSET OCH STØRHUSET PÅ
KAUSSETRA, NORDSETER, LILLEHAMMER, NORGE**

Uppdragsgivare: Kaussetra v/olav Sørbu, Køverenga 16, 2611 Lillehammer, Norge

Område: Lillehammer kommun syd **Prov nr:** 76351-374 **Antal sågprov:** 8+14

Dendrokronologiskt objekt: Fjøset 76351-358 & Størhus 76361-374

Resultat:

Dendro nr:	Prov Nr : beskrivning Bunn=syll V=stockvarv	Träd -slag	Antal år; (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Fällningstid V=vinterhalv-året E= efter v= vecka/uke	Kommentarer eller En mer vågad datering eller precisering av fällningsåret
76351	F1;bunn N gav	Gran	92;3+ew	W	1841+EW	Juni 1842	
76352	F2;tverr 2V	Gran	104	W	1842	V 1842/43	
76353	F3;golv S-som	Gran	75	W	1842	V 1842/43	
76354	F4;tverr-bunn	Gran	96	W	1842	V 1842/43	1800/01 1804/05 skador
76355	F5;tverr-bunn	Gran	92	W	1842	V 1842/43	
76356	F6;3V Ö	Gran	78;3	W	1815	V 1815/16	
76357	F7;bunn S gav	Gran	96	W	1842	V 1842/43	
76358	F8;golv S-rom	Gran	109-llw?	W	1843-(llw?)	Juli 1843- V 1843/44	Juli 1843
76361	S1; Ostebu V9	Gran	100+ew	W	1887	1 juni 1888 ±2v	
76362	S2; Ostebu V7	Gran	71-llw	W	1887	Juli 1887- V 1887/88	
76363	S3;kök vindu	Gran	86+ew	W	1887	Juni 1888	
76364	S4;soverom "	Gran	92	W	1887	Juli 1887- V 1887/88	
76365	S5; innv. vegg kök/stue	Gran	91	W	1887	V 1887/88	
76366	S6; "	Gran	67	W	1834	V 1834/35	
76367	S7; "	Gran	106	W	1887	V 1887/88	
76368	S8; "	Gran	130	W	1887	V 1887/88	
76369	S9; "	Gran	90	W	1887	V 1887/88	
76370	S10; "	Gran	111	W	1887	V 1887/88	
76371	S11; "	Gran	40	W	1887	V 1887/88	
76372	S12; "	Gran	105+ew	W	1886	Juli 1887	
76373	S13; "	Gran	33	W	1887-llw	Juli 1887	
76374	S14; Ostebu	Gran	88-llw	W	1887-llw	Juli 1887	

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Resultaten ovan visar på entydiga resultat i stort. På detaljnivå så skiljer sig avverkningstiden något åt inom varje byggnad.

Fjøset prov F1-F8, det undersökta virket är avverkat från **juni 1842 till så sent som vinterhalvåret 1843/44, mest sannolikt juli 1843**. Vinterhalvåret avser egentligen trädens viloperiod så som den kan spåras i stamvirket, vilket vanligen är mitten av augusti till mitten av maj.

Det enda undantaget från denna datering är prov F6 som är avverkad vinterhalvåret 1815/16.

Denna bör vara återanvänd från en tidigare byggnad. Det är inte sannolikt att man har avverkat en gran som har stått död i 27 år. Rent okulärt avviker denna stock från övrigt timmer från Fjøset.

En reflexion är att det enhetligt daterade virket är taget på låga nivåer i byggnaden, botten (bunn) till varv 2. Det är möjligt att stockvarv 3 och högre upp har en annan ålderssammansättning. Det händer att syll (bunn) virke måste bytas ut eftersom det ligger oisolerat från marken.

När det gäller den säsongsmässiga avverkningstiden så förefaller denna vara utförd under barmarks förhållande (även stөрhuset).

Prov F4 uppvisar två skador som har inträffat under dess levnad vinterhalvåren 1800/01 och 1804/05. Jag hade förhoppningen att fler skador skulle uppträda i annat virke och måhända gemensamma dateringar för dessa skulle leda till intressanta infallsvinklar. Nu kan det bara vara tillfälligheter. Trädet står när en körväg och blir skadat då och då.

Stөрhus prov S1-S14 undantaget prov S6 är virket avverkat under perioden **juli 1887 till juni 1888**.

Prov S6 är avverkat **vinterhalvåret 1834/35**. Denna skiljer sig inte timmermässigt särskilt mycket från det övriga undersökta timret i byggnaden men till skillnad från övrigt timmer har den en inskription ”31 JOL (juli?) 1917”. I denna byggnad är provtagningen gjord på många olika nivåer (stockvarv). Man kan därför inte förvänta sig en annan ålder högre upp i byggnaden. Byggnaden bör därför vara uppförd 1888 eller möjligen något år senare.

Virket som avviker åldersmässigt i de båda byggnaderna kan vara införda av rent symboliska skäl. Man kan ofta se detta inte minst i medeltida kyrkor

Proveniens är sannolikt helt lokal, båda byggnaderna ”korsdatera” väl trots att det skiljer omkring 45 år mellan byggnaderna, vilket tyder på att virket är hämtat från en gemensam skog. Dessa i sin tur dateras väl mot andra byggnader i Lillehamer kommun eller angränsande kommuner.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Kolumnen längst till höger uttrycker ett smalare dateringsspann för avverkningstiden. Denna uppgift har lägre säkerhet än det ”beräknade fällningsåret” men är en bedömning för det mest sannolika.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se Tel: 046-2227891